

Kainuun liiton lausunnot ajalla 13.4. - 27.4.2021

55/10.02.03/2020, 237/08.00.00.00/2020, 112/11.01.00/2018, 103/10.03.01.00/2021,
67/11.00.00/2021

MH § 102

1) Suunnittelujohtaja Sanna Schroderus ja maankäyttöasiantuntija Martti Juntunen ovat 14.4.2021 antaneet Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO RATASUUNNITELMASTA TASORISTEYKSIEN TURVALLISUUDEN PARANTAMISEN VÄLILLÄ VUOKATTI-KONTIOMÄKI

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus on laatinut ratalain (110/2007) mukaisen ratasuunnitelman Tasoristeyksien turvallisuuden parantaminen välillä Vuokatti-Kontiomäki, Sotkamo, Paltamo ja on pyytänyt siitä ratalain 22 a §:n mukaista lausuntoa Kainuun liitolta. ELY-keskus on pyytänyt lausuntopyynnössään lisäksi Kainuun liittoa toteamaan maakuntakaavamukaisuuden ja listaamaan ratasuunnitelman käsittämällä alueella vahvistetut tai hyväksytyt oikeusvaikutteiset maakuntakaavat.

Suunnittelukohte on osa laajempaa Vuokatti-Kontiomäki radan perusrannushanketta. Tasoristeyksiä Vuokatti-Kontiomäki välillä on yhteensä 16 kappaletta. Kolme tasoristeystä on nykytilanteessa varustettu puoli-puomilaitoksella, yksi valo- ja äänivaroituslaitteella ja muut tasoristeykset ovat vartioimattomia. Tasoristeyksissä on puutteita muun muassa näkemissä, odotustasanteissa sekä risteyskulmissa. Suunnitelman tavoitteena on parantaa tasoristeyksien turvallisuutta, ja tämä tarkoittaa tässä suunnittelukohteessa tasoristeyksien parantamista tai poistoa.

Ratasuunnitelmassa ei esitetä muutoksia ratalain perusteella voimassa olevaan rautatien suoja-alueeseen (30 m raiteen keskeltä mitattuna). Hankkeen kustannusarvio on 4,713 milj. euroa (Maku-ind. 130). Suunnittelu jatkuu ratasuunnitteluvaiheen jälkeen rakentamissuunnittelulla.

Ratasuunnitelma

Kainuun liitto toteaa, että ratasuunnitelma on voimassa olevien maakuntakaavojen, Kainuun maakuntakaava 2020 ja Kainuun vaihemaakuntakaava 2030, mukainen. Kontiomäki-Vuokatti rataosa on osoitettu Kainuun maakuntakaavassa 2020 kaavamerkinnällä yhdysrata/sivurata. Radan alueella on voimassa MRL:n 33.1 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus. Maakuntakaavan kaavaselostuksessa todetaan, että Kontiomäki-Nurmes -rata on potentiaalinen itäisen yhdysliikenteen rata, jonka kysynnässä yritysten strategiset raaka-aineen hankintaa tai kuljetusjärjestelmää koskevat päätökset voivat merkitä huomattavia muutoksia.

Ratasuunnitelman alueella voimassa olevat maakuntakaavat:
– Kainuun maakuntakaava 2020, vahvistettu VN 29.4.2009,

YM3/5222/2007

- Kainuun vaihemaakuntakaava 2030, hyväksytty Kainuun maakuntavaltuustossa 16.12.2019.

Maakuntakaava-aluetta koskevat yleismääräykset, jotka kohdistuvat ratasuunnitelman alueelle ovat:

- vähittäiskaupan suuryksiköt (Kainuun vaihemaakuntakaava 2030)
- liikenneturvallisuus (Kainuun maakuntakaava 2020)
- maa-ainesten ottotoiminta (Kainuun vaihemaakuntakaava 2030)
- muinaisjäännökset ja muu arkeologinen kulttuuriperintö (Kainuun vaihemaakuntakaava 2030)
- tuulivoimaloiden rakentaminen (Kainuun tuulivoimamaakuntakaava).

Ratasuunnitelman hyväksymisehdotuksen kohta Kaavatilanne esitetään tarkistettavaksi seuraavasti: Kainuun vaihemaakuntakaava 2020 tilalle Kainuun maakuntakaava 2020 ja maininta vahvistamisesta (valtioneuvosto 29.4.2009). Ratasuunnitelmaselostuksen sivulla 10 olevan kolmannen lauseen loppu esitetään muutettavaksi muodosta yhteisökäytävään muotoon yhteistyökäytävään."

2) Suunnittelujohtaja Sanna Schroderus ja suunnittelija Sanna Nikola-Määttä ovat 22.4.2021 antaneet Hyrynsalmen kunnalle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO HYRYNSALMEN UKKOHALLAN ASEMAKAAVAMUUTOS, SYVÄJÄRVEN LUOTEISRANTA

Hyrynsalmen kunta on pyytänyt mm. Kainuun liitolta lausuntoa Ukkohallan Syväjärven luoteisrannan asemakaavamuutoksen kaavaehdotuksesta. Asemakaavan muutosalue sijaitsee Syväjärven rannalla, toisella puolella vastarannalla sijaitsevat Ukkohallan matkailukeskuksen hotelli, kylpylä ja laskettelurinteitä. Muutosalue on Syväjärveen eli etelään viettävää rinnettä. Alueen länsi- ja pohjoispuolella on jo rakennettua loma-asuntoaluetta. Alueen omistaa Hyrynsalmen kunta. Asemakaavamuutoksella pyritään tehostamaan alueen maankäyttöä ja muutos koskee pääasiassa kaavan virkistys- ja liikennealueita. Kaava-alueelle osoitetaan rakennusoikeutta loma-asunnoille, mutta kaava-alueelle ei ole tulossa palveluja. Kaavamuutosalueella ei ole voimassa olevaa oikeusvaihteluista yleiskaavaa. Asemakaavan muutoksen kaavaluonnos oli nähtävillä 19.3.-17.4.2020.

Asemakaavaehdotuksessa on pienennetty rakennettavaa aluetta verrattuna kaavaluonnokseen, koska alue on osin vaikeasti rakennettavaa ja alueelta kesällä 2020 löytyneet lähteiköt ovat luontoarvoiltaan merkittäviä. Rakennusoikeuden määrää on pienennetty kaavaehdotuksessa ja arvioitu vuodepaikkojen määrä kaava-alueella maksimirakennusoikeuden toteutuessaan olisi noin 60-80 loma-asunnoissa.

Asemakaavaehdotus

Kainuun liiton kaavaluonnoksesta antama lausunto on huomioitu kaavaehdotuksessa. Kainuun liitto toteaa, että kaavaehdotuksen kaavaselos-

tuksessa sivulla 13 olevassa maakuntakaavojen yhdistelmäkartassa on esitetty asemakaavan muutosalue eri kohdassa kuin sivulla 12 olevassa vaihemaakuntakaavan 2030 karttaotteessa.

Asemakaavaehdotuksen kaavaselostuksen kohdassa 3.2.1 Kaava-alueita koskevat suunnitelmat, päätökset ja selvitykset todetaan, että Kainuun tuulivoimamaakuntakaava on tullut voimaan 21.5.2019. Kainuun liitto toteaa tarkennuksena, että Kainuun tuulivoimamaakuntakaava tuli lainvoimaiseksi Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä 21.5.2019. Maakuntakaava tulee voimaan, kun päätöksestä on kuulutettu maakuntakaavan alueeseen kuuluvissa kunnissa, niin kuin kunnalliset ilmoitukset niissä julkaistaan (MRA 93 §). Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan voimaantulosta kuulutettiin 8.2.2017.

Kainuun liitolla ei ole muuta huomautettavaa asemakaavan muutoksen kaavaehdotuksesta."

3) Suunnittelujohtaja Sanna Schroderus ja suunnittelija Tiina Kriikkula ovat 26.4.2021 antaneet Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO UUTELAN KAIVOKSEN TOIMINNAN LAAJENTAMISESTA, OLENNAISESTA MUUTTAMISESTA, SEKÄ LUVANVARAISEN TOIMINNAN ALOITTAMISESTA MUUTOKSENHAUSTA HUOLIMATTA JA VALMISTELULUVASTA

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on pyytänyt mm. Kainuun liitolta lausuntoa Elementis Minerals B.V:n Uutelan kaivoksen toiminnan laajentamisesta, olennaisesta muuttamisesta, sekä luvanvaraisen toiminnan aloittamisesta muutoksenhausta huolimatta ja valmisteluluvasta. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto toimii lupien myöntävänä lupaviranomaisena. Hakijana on Elementis Minerals B.V Suomen sivuliike.

Lupahakemuksen suunnitelma vastaa YVA:ssa kuvattua 2 vaihtoehtoa pienin muutoksin; yhden sivukivialueen sijaan perustetaan kaksi ja kaivosalueelta johdettava veden määrä on kasvanut noin 25 prosenttia.

Elementis Minerals B.V hakee ympäristönsuojelulain (527/2014) 199§ mukaista aloituslupaa eli luvanvaraisen toiminnan aloittamista muutoksen hausta huolimatta. Elementis Minerals B.V hakee myös Vesilain (587/2011) 3 luvun 16§ mukaista valmistelulupaa, jonka nojalla lupaviranomainen voi perustelluista syistä oikeuttaa hakijan ryhtymään jo ennen lainvoimaisuutta hankkeen toteuttamista valmisteleviin toimenpiteisiin. Lisäksi haetaan Vesilain luvun 2 11§ mukaista poikkeamislupaa luonnontilaisen lähteen muuttamiselle.

Kaivoksen laajentaminen ja toiminnan muuttaminen

Uutelan kaivospiiri on osoitettu Kainuun maakuntakaava 2020:ssa kaavamerkinnällä ek. Merkinnällä ek osoitetaan kaivoslain piiriin kuuluvien kaivoskivennäisten hyödyntämiseen tarpeellisia alueita. Kaivos tai kaivostoimintaan tarkoitettu alueelle on annettu suunnittelumääräys: "Alu-

een käyttöönottoa suunniteltaessa on otettava huomioon toiminnan aiheuttamat ympäristövaikutukset tuotannon aikana ja sen päätyttyä". Maakuntakaavaan merkittyjen alueiden lisäksi kaivannaiskivennäisten hyödyntäminen on sallittua myös M-merkinnällä osoitetuilla maa- ja metsätalousvaltaisilla alueilla, mikäli muut lupaehdot täyttyvät.

Kaivostoimintaan liittyy ympäristövaikutuksia kaivoksen suunnittelu-, rakentamis- ja tuotantovaiheessa sekä kaivoksen sulkemisen aikana. Näitä vaikutuksia voivat olla mm. maisemamuutokset, päästöt vesistöön sekä melu-, pöly- ja värinävaikutukset. Maakuntakaavamääräyksellä ohjataan alueiden yksityiskohtaisempaa suunnittelua siten, että toiminnan aiheuttamat ympäristövaikutukset huomioidaan tuotannon aikana ja sen päätyttyä. Lait ja lupakäytännöt velvoittavat kaivostoimintaa minimoimaan haitalliset ympäristövaikutukset ja määrittävät toiminnan päästörajat. Kielteisiä vaikutuksia voidaan lieventää mm. teknisillä ratkaisulla sekä vesien käsittelyllä ja seurannalla.

Kainuun liitolla ei ole huomautettavaa kaivoksen toiminnan laajentamisesta, olennaisesta muuttamisesta, sekä luvanvaraisen toiminnan aloittamisesta muutoksenhausta huolimatta ja valmisteluluvasta."

4) Aluekehitysjohtaja Jouni Ponnikas ja suunnittelija Sanna Niko-la-Määttä ovat 26.4.2021 antaneet Kainuun ELY-keskukselle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO HARKINNANVARAISEN YVA-MENETTELYN SOVELTAMISESTA PALTAMON VALKEISVAARAN TUULIVOIMAHANKKEESEEN

Kainuun Ely-keskus pyytää lausuntoa Kainuun liitolta harkinnanvaraisen YVA-menettelyn soveltamisesta Paltamon Valkeisvaaran tuulivoimahankkeeseen. Alue sijaitsee noin 8 km Paltamon keskustasta koilliseen ja noin 8 km Ristijärven keskustasta lounaaseen. Tuulivoimatoimija suunnittelee alueelle enintään 6 kappaletta nimellisteholtaan maksimissaan 6 MW:n tuulivoimaloita, jolloin suunnitellun tuulivoimapuiston kokonaisteho olisi 36 MW. Voimaloiden maksimikorkeus on 160 m ja roottorien maksimi siiven pituus 90 m, jolloin voimaloiden korkeus maanpinnasta tulee olemaan maksimissaan 250 m ja maksimikorkeus merenpinnasta 500 m. Tuulivoimapuisto liitettäisiin alustavan suunnitelman mukaan 110 kv kantaverkkoon Uura-Oikarila alueelle rakennettavan sähköaseman kautta. YVA-asetuksen 277/2017 mukaan YVA-menettelyä sovelletaan tuulivoimahankkeisiin, joissa laitosten määrä on vähintään 10 kappaletta ja kokonaisteho vähintään 45 MW. YVA-menettely voi kuitenkin tulla harkinnanvaraisesti sovellettavaksi Ely-keskuksen päätöksellä. Suunnitellulla alueella ei ole voimassa olevaa yleiskaavaa eikä asema-kaavaa.

Harkinnanvaraisen YVA-menettelyn soveltaminen

Kainuussa on voimassa viisi maakuntakaavaa. Suunniteltu Valkeisvaaran alue sijaitsee Kainuun maakuntakaavassa 2020:ssa osoitetulla maa- ja metsätalousvaltaisella alueella (M), jota koskee suunnittelumääräys.

Lisäksi alueen suunnittelua ohjaavat kaikki maakuntakaavoissa annetut koko maakuntakaava-alueetta koskevat yleiset suunnittelumääräykset.

Vuonna 2017 voimaan tullessa Kainuun tuulivoimamaakuntakaavassa on käsitelty seudullisesti merkittävän tuulivoimatuotannon sijoittumista ja alueiden kytkeytymistä voimajohtoverkkoon maakunnan alueella. Maakuntakaavassa osoitettavalla seudullisesti merkittävällä tuulivoimaloiden alueella tarkoitetaan lähtökohtaisesti vähintään kymmenen (10) teollisen kokoluokan voimalan muodostamaa aluetta. Maisemallisesti herkällä Oulujärven ranta-alueella maakuntakaavaa edellyttävänä tuulivoimaloiden alueen rajana pidetään vähintään viittä (5) teollisen kokoluokan voimalaa, mikäli niiden muodostama tuulivoimaloiden alue sijaitsee kokonaan tai osittain alle 3 kilometrin etäisyydellä Oulujärvestä.

Suunniteltua tuulivoimapuistoa (enintään 6 tuulivoimalaa) ei ole osoitettu voimassa olevassa Kainuun tuulivoimamaakuntakaavassa seudullisesti merkittäväksi tuulivoimaloiden alueeksi. Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan tarkistaminen on käynnistynyt vuonna 2019 ja kaavaluonnos on tulossa nähtäville vuoden 2021 aikana.

Kainuun liitto toteaa, että voimassa olevassa tuulivoimamaakuntakaavassa annettu yleinen suunnittelumääräys ohjaa tuulivoimarakentamista koko maakuntakaava-alueella:

"Maakuntakaavassa osoitettujen tuulivoimaloiden alueiden ulkopuolelle voidaan toteuttaa tuulivoimarakentamista, mikäli se ei ole merkitykseltään seudullista.

Tuulivoimarakentamista suunniteltaessa tuulivoimalat tulee sijoittaa luonnonsuojelualueiden, Natura 2000 -verkoston alueiden, vedenhankinnan kannalta tärkeiden pohjavesialueiden, harjajensuojeluohjelman alueiden, maakuntakaavan virkistysalueiden sekä valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden ja rakennettujen kulttuuriympäristöjen ulkopuolelle.

Tuulivoimarakentamista suunniteltaessa on otettava huomioon ko. tuulivoimahankkeen sekä eri tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutukset erityisesti asutukseen, maisemaan, linnustoon, luonnon monimuotoisuuteen ja kulttuuriperintöön sekä pyrittävä ehkäisemään haitallisia vaikutuksia.

Tuulivoimarakentamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee varmistaa, ettei tuulivoimarakentamisesta aiheudu asutukselle merkittäviä melu- tai välkevaikutuksia. Tuulivoimarakentamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon puolustusvoimien lakisääteisen aluevalvontatehtävän, lentoliikenteen, liikenneväylien sekä arkeologisen kulttuuriperinnön ja luonnonsuojelulain suojeltujen kohteiden edellyttämät rajoitteet tuulivoimarakentamiselle ja pyytää lausunnot asianomaisilta viranomaisilta."

Kainuun liitto ehdottaa, että harkinnanvaraisesta YVA-menettelystä päätettäessä huomioidaan voimassa olevien maakuntakaavojen merkinnät ja määräykset, erityisesti tuulivoimamaakuntakaavan yleinen suunnittelumääräys ja sen sisältö kokonaisuudessaan koskien yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja vaikutusten arviointia."

5) Suunnittelujohtaja Sanna Schroderus ja suunnittelija Sanna Nikola-Määttä ovat 26.4.2021 antaneet Kainuun ELY-keskukselle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO KUHMON KONTION KOULUN SUOJELUESITYKSESTÄ

Kainuun Ely-keskus on pyytänyt mm. Kainuun liiton lausuntoa liittyen Kuhmon Kontion koulun rakennussuojeluasiaan. Kuhmon Kotiseutuyhdistys ry on esittänyt 5.9.2018 Kainuun Ely-keskukselle, että Kuhmon Kontion koulun vanhempi osa (osoitteessa Kontionkatu 2) ranta-alueineen suojellaan lailla rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010).

Kuhmon Kontion koulun suojeluesitys

Kainuun liitto toteaa, että Kuhmon keskustan alue on merkitty voimassa olevissa maakuntakaavoissa kohdemerkinnällä C "Keskustatoimintojen alue" sekä aluevarausmerkinnällä A "Taajamatoimintojen alue".

Merkinnällä C osoitetaan Kuhmon, Sotkamon ja Suomussalmen keskustahakuisten palvelujen, hallinnon ja asumisen alueita niihin liittyvine liikennealueineen. Keskustatoimintojen alueiden yksityiskohtaisempi rajausta ja laajuus tehdään kuntakaavoituksella. Kohdemerkinnällä C osoitetulle keskustatoimintojen alueelle voidaan sijoittaa vähittäiskaupan suuryksiköitä. Keskustatoimintojen aluetta koskee seuraava suunnittelumääräys:

"Keskustatoimintojen alueen suunnittelussa ja kaavoituksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota alueen rajautumiseen muuhun taajamaan nähden, palvelujen saavutettavuuteen, liikennejärjestelyihin sekä keskusta-alueen taajamakuvaan. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota alueen saavutettavuuteen kestäville liikkumistavoilla sekä kävelyn ja pyöräilyn edellytysten parantamiseen. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset arvot ja on pyrittävä minimoimaan kulttuuriympäristöön ja maisemaan kohdistuvat haitalliset vaikutukset." Merkinnällä A osoitetaan asumisen, hallinnon, palveluiden, teollisuuden ym. työpaikka-alueiden ja taajamatoimintojen sijoittumisalueita niihin liittyvine liikenne-, virkistys-, puisto- ja erityisalueineen. Taajamatoimintojen alueiden yksityiskohtaisempi rajausta ja laajuus sekä toiminnallinen osa-aluejako ratkaistaan kuntakaavoituksella. Maankäyttö- ja rakennuslain 71d §:n perusteella vähittäiskaupan suuryksikköä ei saa sijoittaa maakunta- tai yleiskaavan keskustatoiminnoille tarkoitetun alueen ulkopuolelle, ellei alue ole asemakaavassa erityisesti osoitettu tätä tarkoitusta varten. Taajamatoimintojen aluetta koskee seuraava suunnittelumääräys:

"Taajamatoimintojen alueen suunnittelussa hajanaisesti ja vajaasti rakennetuilla alueilla tulee edistää taajaman ydinalueen kehittämistä toiminnallisesti ja taajamakuvallisesti selkeästi hahmottuvaksi keskukseksi. Suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota taajama-alueiden

viihtyisyyteen, uudisrakentamisen sopeuttamiseen rakennettuun ympäristöön ja liikenneturvallisuuteen. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota alueen saavutettavuuteen kestävillä liikkumistavoilla sekä kävelyn ja pyöräilyn edellytysten parantamiseen. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja rakentamisessa on varmistettava, että alueella sijaitsevien kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeiden kohteiden kulttuuri- ja luonnonperintöarvot säilyvät.”

Kainuun liitto toteaa lisäksi, että Kontion koulu on maakunnallisesti arvokkaiden rakennushistoriallisten kohteiden ja valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristökohteiden ulkopuolella.

Kainuun liitolla ei ole huomautettavaa asiasta.”

Lisätietoja lausunnoista nro 1-5 antaa suunnittelujohtaja Sanna Schroderus, puh. 044 710 0873 tai sähköpostitse osoitteella etunimi.sukunimi@kainuunliitto.fi.

Maakuntajohtajan ehdotus:

Maakuntahallitus merkitsee annetut lausunnot tiedoksi.

Maakuntahallitus:

Maakuntahallitus hyväksyi maakuntajohtajan ehdotuksen.
